

حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهرها

مطالعه موردی: محله غلام تپه شهرستان آزاد شهر

زهرا شریفی نیا^۱

sharifinia73@yahoo.com

چکیده

در این مقاله به منظور بررسی حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهرها، شاخص‌های مربوط به مسائل اجتماعی و فرهنگی شامل فقر، جرم، بیکاری، نابرابری اجتماعی، مشارکت اجتماعی و تنوع فرهنگی بررسی شد. روش تحقیق در این پژوهش از نوع پیمایشی و شیوه گردآوری اطلاعات و داده‌ها روش کتابخانه‌ای و میدانی است. در روش میدانی ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و واحد آماری، سرپرست خانوار است. جامعه آماری تحقیق را حاشیه نشینان محله غلام تپه شهرستان آزاد شهر در سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۱۸۷ نفر تشکیل می‌دهد. حجم نمونه، کل خانوارهای ساکن در محله غلام تپه (۴۱ خانوار) می‌باشد. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون χ^2 (کی دو یا کای اسکور) استفاده شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های مربوط به مسائل اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و بر متغیر حاشیه نشینی تاثیر داشته است. بنابراین کای اسکور محاسبه شده در سطح احتمال ۱ درصد از تعداد کای اسکور جدول برای این سطوح احتمال بیش تر بود، لذا نتیجه گیری می‌شود اختلاف معناداری بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهرها وجود دارد و فرضیه ارائه شده پذیرفته می‌شود.

واژه‌های کلیدی: حاشیه نشینی، فقر، بیکاری، نابرابری اجتماعی، تنوع فرهنگی.

۱- مقدمه

توسعه شهری سریع یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی کشورهای در حال توسعه پس از جنگ جهانی دوم بوده است (Zahedand Azargoun, ۲۰۰۸: ۵)، در حال حاضر ۸۰ درصد شهرهای بزرگ جهان در کشورهای در حال توسعه قرار دارند و ۶۰ درصد ساکنین آن‌ها حاشیه نشین هستند که این حاشیه‌ها شرایط فقر محیطی، ازدحام جمعیت و بهداشت ضعیف را نمایش می‌دهند (Turin et al, ۲۰۰۷: ۲۲۸). اسکان غیر رسمی یا خودجوش شکل رایج رشد شهری در اکثر کشورهای در حال توسعه است، که

^۱ استادیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زابل

غالباً بیش تر مناطق به صورت غیر رسمی نه برنامه ریزی شده اشغال می شود، که این امر ناشی از نیاز شدید به مسکن، الی الخصوص از سوی گروه های کم در آمد می باشد (۱۴: ۲۰۰۸: Zeilhofer & Topanotti). مارشال کلینارد معتقد است حاشیه نشین کسی است که دارای خرده فرهنگی با مجموعه ای از ارزش ها و هنجارهاست در محل هایی که با بهداشت کم، انحرافات اجتماعی و ویژگی های دیگر، از جمله انزوای اجتماعی همراه است (۲۱: ۲۰۰۱: Clinard). ویژگی های حاشیه نشین با مجموعه ای از گزینه های نامطلوب مانند فرسودگی ساختاری، افسردگی، فقر فرهنگی و اقتصادی، تراکم بالای جمعیتی و مسکونی، ناهنجاری های رفتاری و ساختمان های فاقد شکل و نقشه، کیفیت نامطلوب خدمات و بهداشت و نظایر آن مشخص می شود (بهرامی، ۱۳۸۸: ۶۴). این عوامل سبب می شود که آن ها در معرض مسائلی هم چون: ریسک خارج از شهر بودن، خدمات اولیه ناکافی، معاملات غیررسمی زمین و توسعه اتفاقی مسکن قرار گیرند (۱۰۶۷: ۲۰۰۶: Magigi & Majani). ساختار شهری غیر منصفانه که منجر به بازار فروش زمین می شود، سیاست نامناسب در اصلاح زمین های شهری، دسترسی نابرابر به اقتصاد شهری و اختصاص بودجه ای نامناسب دولت جهت اعطای مسکن از جمله عوامل به وجود آورنده پدیده حاشیه نشینی شناسایی شده اند (Huchzermeyer, ۲۰۰۴: ۳۴۳).

چنین سکونتگاه های غیررسمی اغلب بدون سند شکل می گیرد. این شکل تصرف غیرقانونی زمین آن ها را از حقوق شهروندی و دسترسی به سازمان ها و خدمات اولیه محروم می سازد. با این وجود بسیاری از این سکونتگاه ها راه هایی برای ادامه حیات و دست یابی به خدمات شهری یافته اند. در اندونزی NGO ها نقش بسیار مهمی در حرکت منابع شهری به سوی جوامع فقیر داشته اند (۴۱: ۲۰۰۴: Winayanti & Lang).

حاشیه نشینی در واقع حاصل و برون داد مشکلات اجتماعی و ساختاری می باشد که عمدتاً بر اثر جریان سریع مهاجرت از شهرها به روستاها اتفاق می افتد. این پدیده اجتماعی، در کشورهای توسعه نیافته، پررنگ تر می باشد و در فرایند مدیریت شهری تاثیرات منفی بیش تری دارد (لطفی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳۶).

در کشور ما نیز حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی با رشدی سریع تر از رشد شهرنشینی مواجه بوده، برآورد می شود که حدود ۵/۵ میلیون نفر از جمعیت شهری در این گونه سکونتگاه ها مستقر باشند (صابری فر، ۱۳۸۸: ۳۰). حاشیه نشینی در ایران بیانگر آن است که این پدیده بر اثر تفکیک غیر رسمی زمین، فروش برخی از اراضی وقفی و انجام معاملات به شکل غیر رسمی، با انگیزه تامین زمین و مسکن ارزان قیمت رخ می دهد (رهنما و توانگر، ۱۳۸۷: ۸۴)، این مناطق حاشیه نشین اگرچه به لحاظ قانونی جزو محدوده شهری محسوب نمی شوند ولی از نظر اقتصادی به شهر وابسته اند و از جنبه های اجتماعی و فرهنگی بر شهر تاثیر می گذارند و از آن تاثیر می پذیرند (طالشی و امیر فخریان، ۱۳۹۰: ۸۴). حاشیه نشینان طبقه ای فقیر، بیکار، سرگردان و آتومیک هستند و از نظر دولت ها یک مسئله اجتماعی می باشند، تجمع آنان با فرهنگ های متعدد در چنین محیط های نامناسب همراه با معضلات ناشی از فقدان اشتغال منجر به بزهکاری ها و ایجاد مناطق تبهکاری می شود (لادن و رزقی شیرسوار، ۱۳۸۸: ۶۷)، آن ها فاقد ابتدایی ترین و ساده ترین وسایل بهداشتی، خدماتی و فرهنگی هستند و در اکثر مناطق حاشیه نشین سه نفر یا بیش تر در یک

اتاق زندگی می کنند (ابراهیم زاده، ۱۳۸۰: ۴۵). حاشیه نشینی با جرم رابطه مستقیم و نزدیک دارد. اختلاف فاحش و چشمگیر طبقات اجتماعی موجب می شود تا مهاجران غیر متخصص جهت برآوردن نیازهای خود دست به هر کاری ولو غیر قانونی بزنند. در چنین مناطقی به لحاظ از بین رفتن ارزش های انسانی، کجروی های اجتماعی سریعاً رشد می کند و اعمالی چون دزدی، اعتیاد، قاچاق، فحشا و نظایر آن گسترش می یابد (ستوده، ۱۳۷۶: ۷۷)، به علاوه این گونه افراد ممکن است به صورت گروهی خرده فرهنگ به وجود آورند که در آن این گونه آسیب های اجتماعی توسعه یابد و نوید عدم مشارکت آنان در فرهنگ عمومی جامعه شهرنشین باشد (لادن و رزقی شیرسوار، ۱۳۸۸: ۷۰).

از جمله این مناطق حاشیه نشین می توان از محله غلام تپه (بزی) نام برد، که جزء اولین اجتماعات حاشیه نشین آزادشهر محسوب می شود جمعیت محله معادل ۱۸۷ نفر (۴۱ خانوار) است، که اکثر ساکنان آن را سیستمی ها تشکیل می دهند (۷۶ درصد سیستمی، ۱۲ درصد بلوچ، ۱۲ درصد فارس). در حال حاضر این محله با مسائل متعدد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و ... مواجه است. در این مقاله فرضیه ذیل آزمون می گردد:

بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهر رابطه معناداری وجود دارد.

۲- روش تحقیق

روش تحقیق بر اساس هدف کاربردی و بر اساس گردآوری داده ها، توصیفی (غیر آزمایشی) از نوع پیمایشی است. شیوه گردآوری اطلاعات و داده ها روش کتابخانه ای و میدانی است. در روش میدانی ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و واحد آماری، سرپرست خانوار است. محدوده جغرافیایی و مکانی پژوهش، محله غلام تپه آزادشهر است. جامعه آماری تحقیق را حاشیه نشینان محله غلام تپه شهرستان آزاد شهر در سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۱۸۷ نفر را تشکیل می دهد. حجم نمونه، کل خانوارهای ساکن در محله غلام تپه (۴۱ خانوار) می باشد.

تجزیه و تحلیل داده های این مطالعه در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شد و در سطح استنباطی متناسب با سطح سنجش داده ها و فرض آزمون های آماری، از آزمون χ^2 (کی دو یا کای اسکور) استفاده گردید. ابزار تجزیه و تحلیل، رایانه و نرم افزار SPSS استفاده گردید.

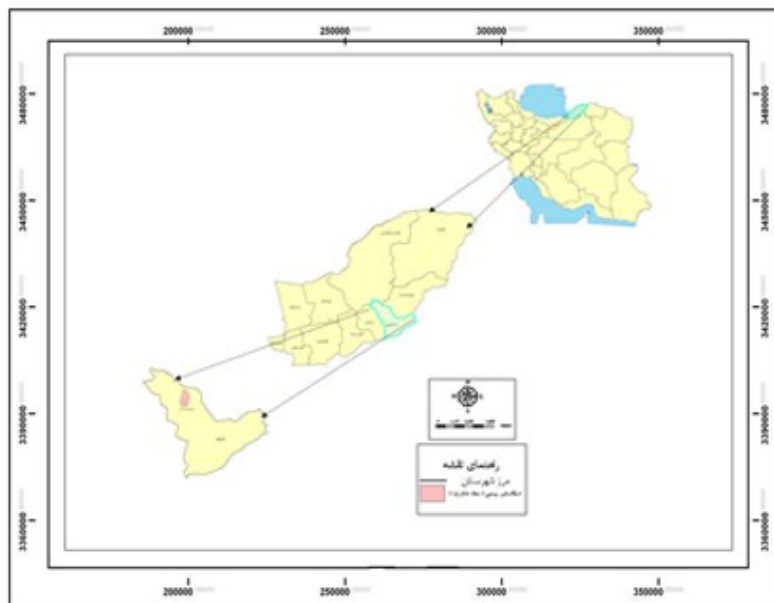
۳- معرفی محدوده مورد مطالعه

محله غلام تپه (بزی) که از اولین اجتماعات حاشیه نشین در آزادشهر به شمار می آید، در حاشیه ۵۰ متری از جاده کمر بندی شمال آزادشهر واقع شده است (شکل ۱). وجه تسمیه محله برگرفته از نام یک از بزرگان محله به نام غلام بزی می باشد، که با ایجاد اولین خانه از نی در سال ۱۳۵۷ در شکل گیری محله موثر بوده است، محله دارای وسعتی حدود ۱۰۰۰۰ متر مربع می باشد، که

۸۰۰۰ متر مربع از وسعت آن در محدوده قانونی شهر با کاربری تاسیسات و تجهیزات شهری و ۲۰۰۰ متر مربع آن در حریم شهر با کاربری کشاورزی و زراعی واقع شده است. محله به سمت جنوب شرقی و جنوب غربی در حال توسعه است به طوری که در زمان انجام پژوهش ۴ ساختمان نیمه تمام مشاهده شده است (طرح جامع شهر آزادشهر، واحد شهرسازی شهرداری آزادشهر، ۱۳۸۹).

شکل ۱- موقعیت محدوده مطالعاتی در کشور

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۴- نتایج و بحث

۴-۱ آمارهای توصیفی

۴-۱-۱ ساختار سنی، جنسی، شغلی و سطح سواد پاسخگویان

بر اساس داده های جمع آوری شده ۵۸ درصد پاسخگویان حاشیه نشین و ۴۲ درصد بومی منطقه می باشند. که از این میزان ۹۰ درصد مرد و ۱۰ درصد زن می باشند. ۳۵ درصد بی سواد، ۱۷/۸ درصد تحصیلات ابتدایی، ۴۱/۲ درصد سطح سوادی در حد راهنمایی، ۴/۹ درصد دیپلم و ۱/۱ درصد دارای مدرک کارشناسی می باشند. ۶۴ درصد پاسخگویان کمتر از ۴۰ سال دارند، که موید ساختار سنی در گروه سنی فعالیت است که عمدتاً با ساختار مهاجران به شهر برای کار و فعالیت هم خوانی دارد (جدول ۱).

جدول ۱- ساختار سنی و جنسی پاسخگویان [۱] ۱۳۹۰

سن			جنسیت		شاخص
بالای ۴۰	۳۰-۴۰	کمتر از ۳۰	زن	مرد	
۳۶	۴۹	۱۵	۱۰	۹۰	درصد

۷۳ درصد پاسخ گویان کارگر ساده (کارگری در مزارع کشاورزی پیرامون محله و شهرک صنعتی آقچلی گنبد کاوس و کارخانه رب گل چشمه درفاصله ۱ کیلو متری محله، فعالیت‌های ساختمانی، تعمیر گاه مکانیکی و...) ۷ درصد کارمند و ۷ درصد بیکار و ۱۳ درصد دارای مشاغل متفرقه در زمینه‌هایی چون بنایی، لو له کشی، رانندگی و ... و زنان خانه دار در فعالیت هایی چون خیاطی، آرایش گری و گل سازی می‌باشند (جدول ۲).

جدول ۲ - ساختار شغلی پاسخگویان [۱] ۱۳۹۰

شغل پاسخگویان				شاخص
سایر	کارمند رسمی	کارگر	بیکار	
۱۳	۷	۷۳	۷	درصد

۴-۱- قومیت و مذهب پاسخگویان

جمعیت محله معادل ۱۸۷ نفر (۴۱ خانوار) است، که اکثر ساکنان آن را سیستانی‌ها تشکیل می‌دهند (۷۶ درصد سیستانی، ۱۲ درصد بلوچ، ۱۲ درصد فارس) (جدول ۳). یکی از ویژگی‌های این محله بافت قومی ناهمگون آن است. این ناهمگونی در زبان، لهجه و فرهنگ آشکار است، و هر فرهنگی آداب و سنن مخصوص به خود را دارد. ۱۲ درصد پاسخگویان اهل تسنن و ۸۸ درصد شیعه هستند که البته این امر در روابط اجتماعی آن‌ها تاثیر گذار نبوده است و صرف نظر از دین و مذهب روابطشان بسیار خوب است. در ۸۹ درصد آن‌ها پابندی به اصول دینی بسیار زیاد و در ۱۱ درصد زیاد می‌باشد.

جدول ۳- توزیع پاسخگویان بر اساس قومیت [۱]

قومیت	فراوانی	درصد
سیستانی	۳۱	۷۶
بلوچ	۵	۱۲
فارس	۵	۱۲
کل	۴۱	۱۰۰

۴-۱-۳ ویژگی مسکن حاشیہ نشینان

۸۳ درصد ساکنان به صورت قول نامہ ای، ۷ درصد با سند عادی و ۱۰ درصد به صورت اجارہ ای مالک محل سکونت خود هستند. ۷۸ درصد از طریق خرید زمین و ساخت آن، ۱۷ درصد از طریق ورثہ و ۵ درصد به صورت استیجاری مالک محل سکونت خود هستند. ۶۸ درصد ساکنین در واحدهای مسکونی با زیربنایی بین ۱۰۰ - ۳۸ مترمربع و عرصہ ای به مساحت بین ۳۰۰ - ۵۰ متر مربع و ۳۲ درصد در واحدهای مسکونی با زیربنایی بین ۳۰۰ - ۱۰۰ مترمربع و عرصہ ای به مساحت بین ۳۰۰ - ۱۰۸ متر مربع زندگی می کنند. صد در صد سکونتگاہها فاقد گاز و ۳۷ درصد فاقد تلفن می باشند. تاسیسات بهداشتی استاندارد (۲۴ درصد فاقد حمامند) ندارند. صد در صد ساکنین بدون پروانہ ساختمانی و بدون رعایت اصول فنی و استانداردها در ساخت و ساز اقدام به ساخت مسکن نموده اند. معیار دارای کیفیتی نازل می باشد (خیابان اصلی) با عرض ۱۲ متر با پوشش سنگی نخودی و ۵ کوچه (با عرض ۸ متر) با پوشش خاکی.

جدول ۴- توزیع پاسخگویان بر حسب کیفیت بنا ۱۳۹۰ [۱]

کیفیت بنا			شاخص
تعمیری - تخریبی	تعمیری	نوساز	
۲۷	۴۹	۲۴	درصد

۴-۱-۴ نوع مصرف مواد غذایی

۹۸/۴ درصد پاسخگویان نان را به مقدار زیاد و ۱/۶ درصد به میزان متوسط، ۷۰/۸ درصد برنج را به میزان زیاد، ۱۴ درصد متوسط و ۱۵/۲ درصد به میزان کم، ۲۲/۵ درصد لبنیات را به مقدار زیاد، ۳۰/۹ درصد به میزان متوسط و ۴۶/۶ درصد به میزان کم، ۱۵/۸ درصد گوشت قرمز را به میزان زیاد، ۱۴/۹ درصد به میزان متوسط و ۶۹/۳ درصد به میزان کم، ۶۷ درصد مرغ را به میزان زیاد و ۳/۴ درصد به میزان کم و ۲۹/۶ درصد به میزان کم، ۸۸/۹ درصد سبزیجاتی مانند سیب زمینی، بادمجان را به میزان زیاد، ۱۱/۱ درصد به میزان متوسط، ۱۸/۲ میوه را به میزان زیاد، ۲۳ درصد به میزان کم و ۵۸/۸ به میزان کم مصرف می کنند. کاهش دریافت مواد غذایی به صورت بیماری هایی چون کم خونی، ضعف جسمانی و... نمود دارد.

۴-۱-۵ طبقہ اجتماعی

۶ درصد پاسخگویان دارای پایگاہ اجتماعی متوسط، ۴۱ درصد طبقہ اجتماعی پایین و ۵۳ درصد دارای طبقہ اجتماعی پایین پایین می باشند. بنابراین منطقه مورد مطالعه محل سکونت قشر فقیر جامعه می باشد کہ اکثرًا زیر خط فقرند.

۴-۱-۶ گذران اوقات فراغت

با توجه به آن که محدوده مورد مطالعه فاقد هرگونه امکانات تفریحی، رفاهی و ورزشی می باشد ۶۰/۲ فرزندان پاسخگویان اوقات فراغت خود را از طریق تماشای تلویزیون، ۲۸/۶ درصد بازی در کوچه و خیابان و ۲/۲ درصد شرکت در کلاس های تقویتی درس مدرسه و تجدیدی و ۹ درصد دید و بازدید از اقوام به همراه والدین می گذرانند.

۴-۱-۷ میزان دسترسی پاسخگویان به امکانات دولتی

در محدوده مورد مطالعه به دلیل فقدان کلیه امکانات صد در صد ساکنین به منظور بهره مندی از مجموع امکانات بهداشتی-درمانی، آموزشی-فرهنگی، ارتباطات-مخابرات و ... مجبور به طی مسافتی بین ۱ تا ۲ کیلومتر راه و صرف هزینه دسترسی حتی به منظور بهره مندی از جزئی ترین امکانات می باشند.

۴-۱-۸ نحوه برخورد با مشکلات مالی

۸/۹ درصد به هنگام مواجه با مشکلات مالی از وام قرض الحسنه، ۶/۷ درصد از بانک (دلایل مراجعه کمتر به بانک را بهره بالای وام، نداشتن ضامن معتبر و مشکل در پرداخت اقساط ذکر کرده اند) ۳۶/۱ درصد قرض از دوستان و اقوام، ۱۲/۴ درصد قرض از همسایه، ۴ درصد از کمیته امداد و سازمان های خیریه، ۲/۲ درصد از دریافت یارانه و ۱۱/۸ درصد از اعضای خانواده مدد می گیرند.

۴-۱-۹ مشارکت گروهی

کمترین میزان مشارکت پاسخگویان (۴۸/۳) در انجمن اولیاء و مربیان می باشد که نشان از بی رغبتی به وضعیت تحصیلی فرزندان نشان است. ۱۸ درصد اصلا در هیچ یک از انتخابات شرکتی نداشته و ۲۰/۳ درصد در انتخابات ریاست جمهوری، مجلس و شورای شهر و ۱۳/۴ درصد در مراسم های مذهبی، اجتماعی (۱۳ آبان، روز قدس و ...) شرکت موثر داشته اند. حاشیه نشینان به دلیل عدم مشارکت اجتماعی فرصت نمی یابند تا از طرق قانونی به طرح مسائل مختلف خود بپردازند.

۴-۱-۱۰ منابع اطلاعاتی

۹۰/۳ درصد پاسخگویان منابع اطلاعاتی خود را از طریق تلویزیون، ۲ درصد از طریق تلویزیون و روزنامه و مجله و ۷/۷ درصد از اهالی محل و همکاران به دست می آورند.

۴-۱-۱۱ روابط اجتماعی و فعالیت های گروهی

بیشترین روابط اجتماعی و فعالیت گروهی پاسخگویان (۹۲ درصد) از طریق شرکت در مراسم شادی و عزا و عیادت از یکدیگر در هنگام بیماری و ۸ درصد با دید و بازدیدهای روزانه و شبانه می باشد. شرکت در این مراسم ها زمینه های مشارکت و درگیری در فعالیت های اجتماعی را فراهم می آورد. سطح مشارکت فعال در شورای شهر، انجمن های مدرسه و سازمان های سیاسی و باشگاه های ورزشی در بین طبقات پایین (به ویژه حاشیه نشینان) پایین تر است.

۴-۱-۱۲ امنیت منطقه

دو پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر (فروش مواد در سطح محله به صورت خرد و جزئی) در منطقه دیده می شود. استعمال مواد مخدر از نظر ۸۲/۴ درصد پاسخگویان زیاد، از نظر ۴/۵ درصد متوسط و از نظر ۱۳/۱ درصد کم است. قاچاق مواد مخدر به شکل خرد از نظر ۷۲/۴ درصد پاسخگویان زیاد، از نظر ۱۴/۵ درصد متوسط و از نظر ۱۳/۱ درصد کم است. دزدی و سرقت در محدوده مورد مطالعه دیده نمی شود. درگیری و اختلاف در منطقه از نظر ۶۲/۳ درصد پاسخگویان زیاد، از نظر ۱۹/۵ درصد متوسط و از نظر ۱۸/۲ درصد کم است که ناشی از نا آشنایی با فرهنگ شهری است.

۴-۲ آمار استنباطی

در این بخش پس از شناسایی متغیرهای اصلی تحقیق به تجزیه و تحلیل آن ها پرداخته می شود تا نشان دهیم که کدام یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معناداری دارند.

۴-۲-۱ آزمون فرضیه

فرضیه: بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهر رابطه معناداری وجود دارد.

متغیر مستقل در این فرضیه مسائل اجتماعی و فرهنگی در شهر می باشد که شاخص های آن عبارتند از فقر، جرم، بیکاری، نابرابری اجتماعی، مشارکت اجتماعی و تنوع فرهنگی و متغیر وابسته حاشیه نشینی می باشد. این فرضیه در این پژوهش مورد سنجش قرار گرفت و نتایج ذیل حاصل شد (جدول ۵)

جدول ۵- آزمون شاخص های مسائل اجتماعی - فرهنگی

درجه آزادی	میانگین	فراوانی داده های مشاهده شده					فراوانی شاخص
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
۲۰/۸۳**	۴/۴۲	۱	۲	۱۴	۹	۱۵	فقر
۸۴۱/۰۸**	۳/۵۵	۳	۱۴	۵	۸	۱۱	جرم
۸۴۱/۰۸**	۴/۱۱	۳	۱۴	۵	۸	۱۱	بیکاری
۱۱۷/۶۱**	۲/۹۰	۴	۱۳	۴	۵	۱۵	نابرابری اجتماعی
۷۳۸/۹۴**	۳/۱۶	۱۵	۶	۱۱	۳	۶	مشارکت اجتماعی
۷۳۲/۵۹**	۳/۵۶	۳	۸	۹	۱۰	۱۱	تنوع فرهنگی

** معنی داری در سطح ۱ درصد

بر اساس جدول فوق، تمامی شاخص های مربوط به مسائل اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و لذا بر متغیر حاشیه نشینی تاثیر داشته است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که فقر (با متوسط ۴/۴۲)، جرم (با متوسط ۳/۵۵)، بیکاری (با متوسط ۴/۱۱)، نابرابری اجتماعی (با متوسط ۲/۹۰)، مشارکت اجتماعی (با متوسط ۳/۱۶) و تنوع فرهنگی (با متوسط ۳/۵۶) بر ایجاد و گسترش حاشیه نشینی تاثیر می گذارد. بنابراین کای اسکور محاسبه شده در سطح احتمال ۱ درصد از تعداد کای اسکور جدول برای این سطوح احتمال بیش تر بود؛ لذا نتیجه گیری می شود بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهر اختلاف معناداری وجود دارد و فرضیه ارائه شده پذیرفته می شود.

۵- نتیجه گیری

در این مقاله به منظور بررسی حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهرها، شاخص های مربوط به مسائل اجتماعی و فرهنگی شامل فقر، جرم، بیکاری، نابرابری اجتماعی، مشارکت اجتماعی و تنوع فرهنگی بررسی شد. بدین منظور فرض ذیل مطرح گردید:

بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهر رابطه معناداری وجود دارد.

با استفاده از آزمون X^۲ (کای دو یا کای اسکور) فرضیه به معرض آزمون گذاشته شد. نتایج نشان داد که تمامی شاخص های مربوط به مسائل اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و لذا بر متغیر حاشیه نشینی تاثیر داشته است، به طوری که فقر (با متوسط ۴/۴۲)، جرم (با

متوسط ۳/۵۵)، بیکاری (با متوسط ۴/۱۱)، نابرابری اجتماعی (با متوسط ۲/۹۰)، مشارکت اجتماعی (با متوسط ۳/۱۶) و تنوع فرهنگی (با متوسط ۳/۵۶) بر ایجاد و گسترش حاشیه نشینی تاثیر می گذارد. بنابراین کای اسکور محاسبه شده در سطح احتمال ۱ درصد از تعداد کای اسکور جدول برای این سطوح احتمال بیش تر بود لذا نتیجه گیری می شود اختلاف معناداری بین حاشیه نشینی و مسائل اجتماعی و فرهنگی آن در شهرها وجود دارد و فرضیه ارائه شده پذیرفته می شود.

- بنابراین برای حل مسئله حاشیه نشینی و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی آن در منطقه مورد مطالعه پیشنهادهای ذیل ارائه می گردد:
- ۱- نگرش مسئولان اجرایی و سیاسی به منطقه حاشیه نشین به عنوان یکی از الویت های ساماندهی با محوریت کاهش ضریب محرومیت و فقر در بین حاشیه نشینان از طریق هدایت بودجه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ...
 - ۲- شناسایی نقاط بحران خیز اجتماعی و جرم خیز در مناطق حاشیه نشین با اختصاص بودجه های امنیتی به منظور شناسایی، کنترل و پیش بینی در سه شرایط زمانی قبل از بحران، حین بحران و بعد از بحران.
 - ۳- توسعه اقتصادی روستاها و شهرهای کوچک و افزایش سطح امکانات آموزشی، بهداشتی و آموزشی و ترویج فعالیت های کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و ایجاد محیط های اشتغال زا و از بین بردن انگیزه های مهاجرت.
 - ۴- افزایش زمینه های مشارکت سیاسی و اجتماعی با برنامه های اعتمادسازی مسئولان اجرایی و سیاسی.
 - ۵- همزمانی اجرای برنامه های بهسازی و جلوگیری از رشد مناطق حاشیه نشین.

منابع

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی، (بهار ۱۳۸۰)، مهاجرت های روستایی و علل و پیامدهای آن، نمونه: استان سیستان و بلوچستان، نشریه تحقیقات جغرافیایی
- ۲- بهرامی، رحمت الله، (تابستان ۱۳۸۸)، عوامل موثر بر شکل گیری حاشیه نشینی و تاثیر آن بر امنیت اجتماعی؛ مطالعه موردی: شهر سندج، فصلنامه تخصصی مسکن و محیط روستا، شماره ۱۲۶، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
- ۳- رهنما، محمد رحیم، توانگر، معصومه، (پاییز و زمستان ۱۳۸۷)، بررسی تطبیقی در شهرهای سبزوار، نیشابور، تربت حیدریه و گناباد، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱۱
- ۴- ستوده، رسول، هدایت ...، (۱۳۷۶)، آسیب شناسی اجتماعی: جامعه شناسی انحرافات، انتشارات آوای نور، تهران
- ۵- صابری فر، رستم، (بهار ۱۳۸۸)، بررسی تحلیلی حاشیه نشینی در شهر بیرجند: مطالعه موردی منطقه کارگران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره پیاپی ۹۲، سال ۲۴، شماره ۱
- ۶- طالشی، مصطفی، امیر فخریان، مصطفی، (تابستان ۱۳۹۰)، ناپایداری سکونتگاه های روستایی و آینده حاشیه نشینی در خراسان رضوی، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا، سال نهم، شماره ۲۹، انتشارات انجمن جغرافیای ایران

- ۷- لادن، علیرضا، رزقی شیرسوار، هادی، (زمستان ۱۳۸۸)، دلایل حاشیه نشینی در کلان شهر تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال اول، پیش شماره سوم
- ۸- لطفی، حیدر، مینو، میرزایی، فرداد، عدالتخواه، شب بو، وزیرپور، (بهار ۱۳۸۹)، بحران حاشیه نشینی و سکونت گاه های غیر رسمی در مدیریت کلان شهرها و رهیافت های جهانی، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره دوم

- [۹] Clinard, Marshal.B.(۲۰۰۱): "Slum and Community Development", The free Press, New York.
- [۱۰] Huchzermeyer, Marie, (۲۰۰۴) : "from“contravention of laws” to “lack of rights”: redefining the problem of informal settlements in South Africa", Habitat International ۲۸.
- [۱۱] Magigi, Wakuru, B.B.K.Majani,(۲۰۰۶) : "Community involvement in land regularization for informal settlements in Tanzania:A strategy for enhancing security of tenure in residential neighborhood", Habitat International ۳۰.
- [۱۲] Tanvir Chowdhury Turin, Nahid Rumana, Nahid Shahana, Dietary Pattern and Food intake habit of the underprivileged children residing in the urban slums, Original Article Iran J Ped, sep ۲۰۰۷, vol ۱۷, No۳, Pp:۲۲۷-۲۳۴
- [۱۳] Winayanti, Lana, Heracles c.Lang, (۲۰۰۴) : "Provision of urban services in an informal settlement: a case study of Kampung Penas Tanggul, Jakarta", Habitat International ۲۸.
- [۱۴] Zahed Seyed Saeid, Azargoun Z,(۲۰۰۸) , A Comparative Study of Slum and Urban Dwellers Culture Case Study of Youths(۱۸-۳۰ Years Old) in Shiraz, Journal of Population Association of Iran, Summer, ۳(۵) , Pp۵-۲۶
- [۱۵] Zeilhofer, Peter, Valdinir Piazza Topanotti, (۲۰۰۸) : "GIS and ordination techniques for evaluation of environmental impacts in informal settlements: A case study from Cuiaba, central Brazil", Applied Geography ۲۸.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.